

Theater inzetten

OM NEDERLANDS TE LEREN

Tijdens stageperiodes hoorde ik dat leerkrachten het steeds moeilijker vinden om op een doeltreffende manier Nederlands te leren aan leerlingen met een andere thuis- of moedertaal. Het leek me boeiend om op zoek te gaan naar alternatieve manieren om het Nederlands (aan) te leren. Die zoektocht bleek echter niet evident. Toen ik vorig jaar op het internet de theatervoorstelling *De leeuwen van Vlaanderen* voorbij zag komen, die gericht was op anderstaligen, wist ik dat ik daarmee aan de slag wou, en wou onderzoeken of en hoe theater kan helpen bij de taalverwerving Nederlands van leerlingen uit het secundair onderwijs.

Ian De Smet

Over de auteur

IAN DE SMET

is 21 jaar, speelt mee in musicals, schrijft theaterstukken. Na z'n lerarenopleiding bij VIVES Brugge zette hij dit schooljaar z'n eerste stappen in het onderwijs als leraar Nederlands en project kunstvakken.

TAAL, TAAL, TAAL EN NOG EENS TAAL

Met zowel een sterke interesse voor de ontwikkeling van het kind als voor het taal-, theater- en muzieklandschap in het achterhoofd ging ik op zoek naar welke invloed theater kan hebben op het leren van het Nederlands. Ik wilde met andere woorden dieper ingaan op hoe de Nederlandse taal verworven wordt, op de kracht van kunst en cultuur en uiteindelijk op hoe kunst (en specifiek theater) kan bijdragen aan die taalverwerving. Het begrip 'taalverwerving' alleen al is een erg ruim begrip waar veel over gepubliceerd is. Ik kan op dit moment woorden onthouden, zinnen bouwen en teksten schrijven, maar heb ik dat ook altijd gekund? Hoe komt het dat ik het Nederlands meester ben? Waarom kunt u dit artikel lezen? Zijn wij dan zo leergierig? Het zich eigen maken van een taal gaat niet vanzelf, dat staat buiten kijf. Het is een natuurlijk, maar complex en geleidelijk proces dat verschillende fasen doorloopt en in principe nooit ophoudt. Bij taalverwerving wordt ook heel vaak het belang van interactie met en ondersteuning door de (naaste) omgeving benadrukt.

HET VERWERVEN VAN EEN TWEDE TAAL

Een vreemde of tweede taal verwerven gebeurt op ongeveer dezelfde manier als het leren van de moedertaal. Ook hier geldt het principe: hoe meer je hoort, hoe meer je kan oppikken en hoe sneller je leert. Het grootste verschil met het leren van een moedertaal is het feit dat tweede-taalverwervers de 'brabbelfase' overslaan en meteen woorden leren. Ten tweede moeten zij zowel impliciet als expliciet leren handhaven en ten slotte is er nog

het gigantische verschil tussen 'moeten leren' en 'willen leren'. Met 'willen leren' komt men veel sneller en probleemloos tot veel meer resultaat dan wanneer een taalleerder gedwongen wordt om de taal te leren.

KUNST EN CULTUUR

Tijdens mijn onderzoek vroeg ik me ook af waarom het projectmatige slaagt daar waar de klassieke leraar met zijn manier van lesgeven niet slaagt. Ik kon dan ook met mijn onderzoek een stukje perspectief bieden op 'een nieuwe grammatica' van de school én van de taal, want kunst in het onderwijs is essentieel. Een belangrijk pijnpunt dat naar voren kwam in het onderzoek, is dat er echter niet veel cultuurprojecten voor anderstaligen voorhanden zijn - terwijl de betrokkenheid van leerlingen bij een project vaak groter is dan in de klas. Gelukkig zijn er al wat cultuurhuizen, zoals theater *Antigone*, *Groep INTRO* en *vzw De Batterie*, die zulke projecten op poten hebben gezet, zoals *ROOTS* in Kortrijk en *Force* in Brugge. Die projecten zijn van belang, zo onderstreept het OECD-rapport *Art for art's sake*: de motivatie, het samenwerkingsvermogen en het zelfvertrouwen worden door het inzetten op verschillende kunst domeinen positief beïnvloed.

TAAL EN THEATER

Voor mijn onderzoek contacteerde en interviewde ik mensen als Stefan Perceval, Peter Schoenaerts, Han Coucke en Piet Van Avermaet. In die gesprekken werd geregeld benadrukt dat theater een invloed heeft op veel verschillende zaken. Zo zorgt theater voor een positieve invloed op het welbevinden, de talenten en het zelfbeeld van anderstaligen en op

het hebben en krijgen van een open en kritische blik. Theater kan ook helpen om nieuwkomers over heel wat barrières en drempels heen te krijgen en om emoties en trauma's te plaatsen en/of te verwerken. Aan de hand van theater krijgen anderstalige nieuwkomers namelijk een taal aangereikt die hen kan helpen om zich uit te drukken en om hun verhaal te vertellen. Daarnaast maakt theater taal vooral interessant. De deelnemers voelen zich bij het spelen van theater belangrijk omdat ze iets kunnen bijdragen aan de hand van de taal die ze gebruiken en hanteren, waardoor ze beter en sneller zullen leren. De ervaring bij het kijken naar theater heeft ook een grote invloed omdat de toeschouwers zien hoe de taal spelenderwijs gebruikt wordt of kan worden.

Het is wel belangrijk om deze conclusie te nuanceren. We moeten goed in het achterhoofd houden dat er ook heel wat argumenten zijn om met kunst op een intrinsieke manier om te gaan, in plaats van (enkel) op een utilitaristische manier. Kunst zou dus op zich moeten staan, zonder verantwoording te moeten afleggen. Theater mag dus niet verzanden in pedagogische en educatieve schema's die de artistieke vrijheid van het medium niet ten goede komen.

PRAKTISCHE HANDVATTEN

Met alle resultaten van mijn onderzoek in het achterhoofd reik ik graag enkele handvatten aan om anderstaligen te laten kennismaken met en te laten groeien door theater. Dat doe ik aan de hand van de beginletters van de woorden 'taal en theater'.

Taalaanbod

Zorg ervoor dat het taalaanbod voldoende groot is en aansluit bij de taalvaardigheid van de taalleerder. Op die manier kan je de anderstaligen uitdagen op hun niveau zonder hen te overweldigen. Het is daarbij belangrijk om zowel te letten op leeftijd als op taalniveau.

Aanwezigheid

Laat de anderstalige theaterspelers en toeschouwers betrokkenheid, aanwezigheid, vertrouwen en aandacht voelen. Gebruik humor om te zorgen voor een veilige en ontspannende context. Zo kan er een klimaat ontstaan waarin fouten mogen worden gemaakt en deelnemers zich gewaardeerd voelen. Als het zelfvertrouwen er is, zal het verwerven van taal ook beter gaan.

Ambitie

Sta stil bij wat je wil bereiken, maar klamp je daar niet krampachtig aan vast. Forceer het gebruik van het Nederlands niet als men zich daar niet goed bij voelt. Ga dus niet uit van 'het verplicht Nederlands spreken', maar probeer om een soort sociaal memorabel moment te creëren waarbij de persoon het gevoel heeft dat hij zichzelf kan zijn.

Luister

Luister naar wat anderstaligen te vertellen hebben, doorbreek samen met hen hun muur en vertel hun verhaal aan de wereld, zodat ook zij ons verhaal meedragen.

Eerbied

Zorg ervoor dat het welbevinden van de taalleerders hoog blijft zodat ze kunnen openbloeien, kunnen exploreren en uiteindelijk hun geheimen kunnen prijsgeven. Respect voor de thuistaal is hier een belangrijke factor bij. Gedwongen worden om jezelf uit te drukken in een compleet nieuwe en onbekende taal, is onmogelijk.

Natuurlijk

Zet de deuren van het theater open! Laat anderstaligen er op een spontane en ongedwongen manier mee kennismaken.

Toucheren zonder te raken

Hou rekening met alle gevoeligheden die in die heel diverse doelgroep kunnen spelen (zoals godsdienst). Mensen mogen zich ongemakkelijk voelen – dat doet hen nadenken – maar zorg ervoor dat ze niet afhaken. Sluit dus aan bij of vertrek vanuit wat er leeft zodat de motivatie groot is en de samenkomsten iets vertrouwd worden waarop ze kunnen bouwen.

Herhaling

Zet in op interactie, want taalverwerving gebeurt het meest efficiënt wanneer de taal betekenis krijgt en functioneel en nuttig is. Creëer dus genoeg oefenkansen en herhaal!

Evenwicht

Probeer een evenwicht te vinden bij het gebruiken van taal voor zowel ge-

vorderde als beginnende taalleerders. Ze mogen uiteraard uitgedaagd worden, maar het is daarbij belangrijk dat ze alles wel begrijpen. Zo kan je de succeservaring ('Ik heb het begrepen en ik heb me nog geamuseerd ook!') garanderen. Zorg dus voor voldoende gelaagdheid, zodat je zowel hoog- als laaggeschoolden kan bereiken en boeien.

Artistiek

Hou het artistieke gehalte hoog genoeg! Zorg ervoor dat de taal niet te schools overkomt, zodat de taalleerders niet plots het gevoel hebben dat ze in een schoolse context worden geduwd. Ze zijn bezig met kunst en die kracht van kunst moeten ze voelen.

Transparant

Gebruik transparante woorden (bijvoorbeeld 'invitatie' in plaats van 'uitnodiging'), maar schuw moeilijke woorden niet. Op die manier kan je een evenwicht zoeken én vinden en elke toeschouwer of speler iets bijleren.

Ervaring

Ga niet zomaar in zee met acteurs of regisseurs die geen ervaring hebben met het werken met anderstaligen. Vraag steeds hulp en steun, want vaak zal je geconfronteerd worden met zaken waar je geen vat op hebt. Zo bouw je zelf ook heel wat ervaring op.

Rolmodel

Let op uitspraak en articulatie. Taalleerders willen iemand naar wie ze kunnen opkijken en die ze kunnen imiteren.